

Dr hab. n. o zdr. Mariusz Wysokiński, profesor UML

Lublin, 18.02.2025 r.

Zakład Podstaw Pielęgniarstwa

Katedra Rozwoju Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Ocena rozprawy doktorskiej

pt. „Wybrane aspekty funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku”

napisanej przez **lek. Katarzynę Roslan**

promotor **Prof. zw. dr hab. n. med. Wojciech Kulak**

1. Ocena wyboru tematu pracy

Każde opracowanie poświęcone problemom Według WHO ponad 285 mln ludzi na świecie, a według GUS w kontekście Polski co drugiego dorosłego należy uznać za godne polecenia. Szczególnie w kontekście zmian demograficznych charakteryzujących Polskę tj. starzenia się społeczeństwa. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi jedno z nielicznych opracowań próbujących przedstawić w ujęciu holistycznym wybrane aspekty funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku poprzez ocenę jakości ich życia.

2. Ocena formy pracy

Przedstawiona do oceny praca ma formę jednostronnego wydruku komputerowego w twardej oprawie, zawierającego 169 numerowanych stron tekstu (łącznie z Anekssem). W tekście pracy zamieszczono 34 ryciny, 94 tabel. Lista piśmiennictwa zawiera 113 opisy bibliograficzne. Pod względem merytorycznym dobór pozycji piśmiennictwa jest prawidłowy, adekwatny do omawianego tekstu i przyjętej koncepcji badań. Doktorantka wykorzystuje zarówno pozycje polsko jak i anglojęzyczne. Oznaczenia pozycji piśmiennictwa w tekście pracy są jednolite. Większość pozycji pochodzi z ostatnich 5 lat.

Struktura pracy jest charakterystyczna dla prac badawczych w naukach o zdrowiu. Objętość poszczególnych rozdziałów jest adekwatna do ich zawartości. Zostały one napisane w sposób zwięzły i zrozumiały, bez zbędnych powtórzeń z wykorzystaniem optymalnej liczby pozycji źródłowych. Streszczenia nie posiadają układu strukturalnego. Język pracy odpowiada regułom języka polskiego. Tekst został sformatowany starannie w akapity, z zachowaniem konsekwencji edytorskiej w zakresie wcięć, interlinii i rozmieszczenia tekstu. Zwraca uwagę starannie dopracowana strona graficzna pracy.

Zawarte w pracy tabele i wykresy są graficznie poprawne, opisy ich są umieszczone w sposób przyjęty w naukach o zdrowiu.

Podsumowując, forma ocenianej pracy spełnia wymagania stawiane oryginalnym pracom badawczym w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

3. Ocena poprawności rzeczowej

Tytuł rozprawy „Wybrane aspekty funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku ” jest zgodny z treścią pracy. Badania zostały przeprowadzone w oparciu o zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku (Rekomendacja APK.002.252.2023) (Zgoda nie została dołączona do pracy).

Badania zrealizowano w grupie osób z dysfunkcją narządu wzroku podopiecznych Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi, Spółdzielni SNB Białystok – Warsztaty Terapii Zajęciowej; Polskiego Związku Niewidomych, Domu pomocy społecznej im. Kazimierza Jaworka w Chorzowie, Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, Ośrodka Mieszkalno – Rehabilitacyjnego Polskiego Związku Niewidomych, Zakładu Pracy Chronionej, Olsztyn, Polskiego Związku Niewidomych, Okręg Dolnośląski, Wrocław, Okręg Podlaski Białystok, Okręg Mazowiecki, Warszawa oraz Okręg Świętokrzyski, Kielce.

Badanym rozdano 220 ankiet, w pracy wykorzystano zaś 194 ankiety kompletnie wypełnione.

Badanie zrealizowano od 08.11.2019 roku do 26.04.2022 roku. Doktorantka prawidłowo sformułowała kryteria włączenia i wykluczenia z badań. Bardzo szczegółowo i prawidłowo również zdefiniowała zmienne zależne i niezależne wraz z ich wskaźnikami.

W badaniach Doktorantka wykorzystwała bardzo bogatą baterię narzędzi badawczych w skład której weszły: Autorski kwestionariusz ankiety (Część I - w zakresie zmiennych socjodemograficznych, Część II – w zakresie problemów w obszarze funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku) oraz standaryzowane narzędzia: skala zasobów materialnych rodziny (family affluence scale – FAS), skrócona wersja ankiety oceniającej jakość życia WHQoL – Bref (The World Health Organization Quality Of Life WHQoL – Bref), skala Satysfakcji z Życia (SWLS) Dienera, Emmons, Larsona, Griffina w polskiej adaptacji Juczyńskiego, Skala Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES) Schwarzer, Jerusalem w polskiej adaptacji Juczyńskiego, Skala Wsparcia Społecznego wg Kmiecik – Baran, Skala do Pomiaru Poczucia Samotności de Jong Girveld w polskiej adaptacji Grygiel, Hummeny, Rębisz, Świtaj i Sikorskiej, Skala Kontroli emocji CECS Watson i Greer w adaptacji Juczyńskiego.

Analizę zmiennych ilościowych przeprowadzono wyliczając średnią arytmetyczną, odchylenie standardowe, medianę oraz dolny i górny kwartył. W zakresie miar psychometrycznych posłużono się również wartością współczynnika asymetrii. Analizę zmiennych jakościowych przedstawiono za pomocą licznosci i odsetka. Doktorantka w analizach statystycznych wykorzystwała analizę korelacji rho Spearmana, test *t* dla prób niezależnych, analizę wariancji, (ang. ANOVA), analizę regresji. Wyniki uzupełniano również rezultatami testu istotności współczynnika korelacji (*p*). Metody analiz statystycznych zostały dobrane prawidłowo.

W ocenie Recenzenta dysertacja spełnia wymogi poprawności rzeczowej. Badanie zostało starannie zaplanowane i zrealizowane w sposób prawidłowy. Biorąc pod uwagę konstrukcję narzędzia badawczego oraz próbę holistycznej oceny funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku recenzowana Dysertacja stanowi na pewno oryginalne rozwiązanie określonego problemu badawczego.

4. Ocena dotychczasowego stanu wiedzy

Doktorantka rozpoczyna dysertację wykazem skrótów wykorzystywanych w pracy. Kolejny rozdział zatytułowany „Wstęp” stanowi wprowadzenie w zagadnienia teoretyczne. Doktorantka nie zdecydowała się jednak na wyodrębnienie „Wstępu” jako klasycznego oddzielnego fragmentu pracy. W kolejnych podrozdziałach omawia zagadnienie niepełnosprawności narządu wzroku w kontekście epidemiologii wybranych chorób oczu, wybranych aspektów patogenezy niepełnosprawności narządu wzroku, podejścia definicyjne do niepełnosprawności narządu wzroku. Rozdział 2 „Wybrane problemy w funkcjonowaniu osób z dysfunkcjami wzroku pozwala zrozumieć założenia metodologiczne oraz przede wszystkim konstrukcję narzędzia badawczego. Wartościowym fragmentem tej części dysertacji jest również próba przedstawienia postrzegania osób z dysfunkcjami wzroku przez społeczeństwo i uwarunkowania zamian zachodzących w tym aspekcie. Doktorantce udało się wykazać w tej części w oparciu o prawidłowo dobraną literaturę, że funkcjonowanie osób z dysfunkcjami wzroku musi być rozpatrywane zarówno w wymiarze indywidualnym jak również i społecznym, a także w ujęciu holistycznym obejmującym funkcjonowanie w obszarze bio-psycho-społecznym.

Podsumowując, ta część pracy wykazuje wysoki stopień opanowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz łatwość poruszania się w omawianym obszarze. W opinii Recenzenta oceniana rozprawa spełnia kryteria istotności i poprawności rzeczowej.

5. Cel pracy, problemy badawcze i hipotezy, metodyka badań

Doktorantka prawidłowo formułuje cel główny pracy, oraz aż 17 problemów badawczych wraz z hipotezami. Ta liczba jest jednak zrozumiała w kontekście założeń metodologicznych pracy. W opinii Recenzenta szkoda także, że Doktorantka nie wyodrębniła głównego problemu badawczego oraz w oddzielnym fragmencie nie zdefiniowała zmiennych zależnych i niezależnych. Jasno została zdefiniowana wykorzystana metoda badawcza. Przedstawiono również kryteria włączenia i wyłączenia z badań. Narzędzia badawcze zostały zamieszczone w rozdziale „Aneks”.

Organizacja badań wskazuje na ich przemysłany charakter. Warto podkreślić dużą żmudność i czasochłonność badań przeprowadzonych przez Doktorantkę.

6. *Prezentacja wyników i dyskusja z wynikami innych badaczy*

Wyniki badań zostały opisane w sposób czytelny i przejrzysty. Zostały one podzielone na podrozdziały. Wszystkie wyniki przedstawione są w sposób systematyczny. Chciałem podkreślić iż pomimo ogromu zebranego materiału udało się Doktorantce przedstawić go w sposób zwięzły i zrozumiały, utrzymując zainteresowanie czytelnika. Szczególnie interesujące są informacje, że badani do instytucji ułatwiających codzienne funkcjonowanie zaliczyli przychodnie lekarskie oraz Polski Związek Niewidomych. Niepokojące natomiast jest iż ponad 50% badanych uważa, że nie otrzymuje wsparcia od rodziny, ma problemy w transporcie i poruszaniu się po mieście. Zastanawiają również wyniki przedstawiające reakcje na diagnozę dotyczącą wady wzroku, pomimo tego, że ankietowani najczęściej wymieniali objawy depresji 33,5%, załamanie 27,8%, lęk 13,9% to tylko 6,7% uznało wsparcie psychologa za jedną z najważniejszych swoich potrzeb, a kontakt z nim miało tylko 81 osób. Oceniając uzyskane wsparcie szczególnie w kontekście psychologów, personelu medycznego oraz pracowników socjalnych osoby z dysfunkcjami wzroku oceniały je głównie jako przeciętne szczególnie w obszarach informacyjnym i wartościującym. Zastanawiający jest również fakt, że większość badanych zetknęło się w swoim życiu z sytuacją stygmatyzowania. Ta część pracy dokumentuje rzetelność oraz umiejętność selekcji treści Doktorantki w opracowaniu bardzo dużej ilości informacji uzyskanych z narzędzi badawczych.

W rozdziale „Dyskusja” Doktorantka umiejętnie odnosi się do wyników uzyskanych przez innych autorów zarówno polskich jak i zagranicznych oraz próbuje dokonać syntezy wyników badań własnych. Próbuje zdefiniować również ograniczenia badań. W odczuciu Recenzenta jednak punkt 3 i 4 odnoszą się do zalet oraz stanowią uzasadnienie dla tak zrealizowanego procesu badawczego.

7. Rzetelność, kompletność stawianych wniosków

Wyciągnięte przez Doktorantkę wnioski odpowiadają założonym problemom badawczym. Warto podkreślić dużą ostrożność Doktorantki w formułowaniu ostatecznych wniosków. Pokusiła się ona również o zaproponowanie 6 postulatów, które posiadają walor praktyczny. Wartość pracy podnoszą również wskazówki, które mogą przyczynić się do poprawy jakości życia osób z dysfunkcjami wzroku.

8. Podsumowanie i wniosek

Podsumowując stwierdzam, że oceniana praca doktorska zatytułowana „**Wybrane aspekty funkcjonowania osób z dysfunkcjami wzroku**” napisana przez **lek. Katarzynę Roslan**:

1. Podejmuje ważną problematykę, w której istnieje faktyczny niedostatek wiedzy naukowej oraz stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.
2. Podniesione uwagi w większości mogą być przydatne w dalszym rozwoju naukowym Doktorantki i nie wpływają na ogólną ocenę pracy.
3. Potwierdza przygotowanie Doktorantki do dalszego samodzielnego prowadzenia działalności naukowo – badawczej.

Uważam, że przygotowana przez **lek. Katarzynę Roslan** rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2013 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669, z późn. zm.).

Wnoszę więc do Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Kierownik
Katedry Rozwoju Pielęgniarstwa WNoZ
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

[Signature]
Dr hab. n. o zdr. Mariusz Wysokiński,
Profesor uczelni

Dr hab. n. o zdr. Mariusz Wysokiński, prof. UML